

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI

KHOA BẢO TÀNG

*****

LÊ THU PHƯƠNG

**TÌM HIỂU DI TÍCH ĐÌNH TÌNH QUANG
LÀNG TÌNH QUANG- PHƯỜNG GIANG BIÊN
QUẬN LONG BIÊN- HÀ NỘI**

KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP

NGÀNH BẢO TỒN BẢO TÀNG

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC: TS. NGUYỄN VĂN TIẾN

HÀ NỘI - 2008

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
<i>1. Lý do chọn đề tài .....</i>	<i>1</i>
<i>2. Mục đích nghiên cứu: .....</i>	<i>2</i>
<i>3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu .....</i>	<i>2</i>
<i>4. Phương pháp nghiên cứu.....</i>	<i>3</i>
<i>5. Bố cục khoá luận.....</i>	<i>3</i>
CHƯƠNG 1 : ĐÌNH TỈNH QUANG TRONG LỊCH SỬ.....	4
1.1. Khái quát về vùng đất nơi di tích tồn tại.....	4
1.1.1. Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên.....	4
1.1.2. Lịch sử hình thành làng Tỉnh Quang và phường Giang Biên	5
1.1.3.Đặc điểm dân cư và đời sống kinh tế văn hoá xã hội.	6
1.1.4. Các giá trị văn hoá.....	8
1.2. Đình Tỉnh Quang trong lịch sử.....	11
1.2.1. Vài nét về đình làng Việt Nam.....	11
1.2.2. Lịch sử hình thành và quá trình tồn tại của đình Tỉnh Quang.....	13
1.2.3. Sự tích về các vị thần được thờ.....	15
CHƯƠNG 2 : GIÁ TRỊ KIẾN TRÚC □ NGHỆ THUẬT VÀ LỄ HỘI ĐÌNH TỈNH QUANG.....	21
2.1. Giá trị kiến trúc nghệ thuật	21
2.1.1. Không gian cảnh quan.....	22
2.1.2. Bố cục mặt bằng tổng thể.	23
2.1.3. Các đơn nguyên kiến trúc.....	23
2.1.4. Nghệ thuật chạm khắc trên kiến trúc	33
2.2. Các di vật trong di tích	36
2.3. Lễ hội đình Tỉnh Quang	41
2.3.1. Thời gian và không gian diễn ra lễ hội đình Tỉnh Quang	41
2.3.2. Nhân vật được tưởng niệm trong lễ hội.....	43
2.3.3. Công tác chuẩn bị cho lễ hội	44
2.3.4. Diễn trình lễ hội	46

2.3.4.1. Phân lễ.....	47
2.3.4.2. Phần hội.....	52
CHƯƠNG 3: BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI TÍCH ĐÌNH TÌNH QUANG.....	56
3.1.Thực trạng di tích đình Tình Quang	56
3.1.1. Thực trạng kiến trúc	56
3.1.2. Thực trạng các di vật.....	60
3.1.3. Thực trạng lễ hội đình Tình Quang.....	61
3.2. Một số biện pháp bảo tồn di tích đình Tình Quang.....	62
3.2.1. Các giải pháp bảo tồn kiến trúc	63
3.2.2. Bảo quản các di vật trong di tích.....	68
3.2.3. Bảo tồn lễ hội cổ truyền	69
3.2.4. Một số giải pháp về quản lý và bảo vệ di tích.....	70
3.3. Khai thác và phát huy giá trị di tích đình Tình Quang.....	73
KẾT LUẬN	80
THƯ MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	83
PHỤ LỤC	

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Từ thế kỷ 3 TCN cho đến khi kết thúc kháng chiến chống Mỹ năm 1975, Việt Nam đã phải tiến hành rất nhiều cuộc kháng chiến chống ngoại xâm để bảo vệ độc lập tự do cho dân tộc. Thời gian chống giặc ngoại xâm và sự đô hộ của ngoại bang lên đến hơn 12 thế kỷ, chiếm quá nửa thời gian lịch sử. Trong cuộc chiến đấu bền bỉ ấy nhân dân ta đã phải vượt qua biết bao thử thách, cũng có lúc thất bại nhưng bằng nghị lực và ý chí kiên cường cuối cùng chúng ta đã giành thắng lợi. Giải thích cho sức sống kỳ diệu ấy, Giáo sư Trần Văn Giàu đã viết: *“Bị đô hộ hàng mười mấy thế kỷ bởi một nước có văn hoá cao hơn nhiều và số dân đông hơn gấp bội, mà ngàn năm sau ta vẫn là ta, hẳn không phải vì những mũi tên nhọn hơn, bấp thịch cứng hơn, mà chủ yếu là nhờ văn hoá, nhờ đạo lý, nhờ hệ giá trị tinh thần của riêng mình, chứ lấy sức độ sức, lấy số độ số, thì dân Việt Nam, nước Việt Nam, chỉ còn là đối tượng của khảo cổ học”*. Như vậy có thể hiểu sức mạnh thần kỳ của dân tộc Việt Nam không phải tìm ở đâu xa lạ mà chính là trong văn hoá, trong Di sản văn hoá dân tộc.

Di tích nói chung và di tích lịch sử - văn hoá nói riêng là tài sản quý giá trong kho tàng di sản văn hoá dân tộc, là nguồn sử liệu quan trọng cho những người đương đại nhận thức về quá khứ, nắm bắt được hiện tại và dự đoán tương lai. Đồng thời nó cũng là những chuẩn mực giá trị để các dân tộc trên thế giới kiểm chứng, đánh giá về lịch sử, văn hoá của nhân loại.

Di tích lịch sử- văn hoá của quận Long Biên là một bộ phận quan trọng trong hệ thống di tích của thủ đô Hà Nội. Trải qua nhiều thế kỷ tồn tại, do chịu tác động của những yếu tố thời gian, ngoại cảnh, và đặc biệt là do ảnh hưởng của tốc độ đô thị hoá trong những năm gần đây nên một số lớn các di tích lịch sử văn hoá của quận đang bị xuống cấp nhanh chóng. Nếu không có biện pháp bảo tồn, gìn giữ kịp thời thì nguy cơ mất dần các di tích là không thể tránh khỏi. Điều này sẽ gây nên những tổn hại cho kho tàng di sản văn hoá

dân tộc. Vấn đề đặt ra lúc này là phải làm sao để giữ gìn và phát huy hiệu quả những giá trị truyền thống, tốt đẹp của di tích để đó thực sự là những viên ngọc quý, là tài sản vô giá mà thế hệ cha ông đi trước đã gửi gắm, trao truyền lại cho muôn đời con cháu mai sau. Đó là quyền lợi, là nghĩa vụ và cũng là trách nhiệm của tất cả mọi người, của toàn xã hội chứ không chỉ riêng ai.

Là sinh viên năm thứ tư của khoa Bảo tồn Bảo tàng trường Đại học Văn hoá Hà Nội, nhận thức được tầm quan trọng và ý nghĩa của vấn đề trên, tôi lựa chọn đề tài: “Tìm hiểu di tích đình Tình Quang, làng Tình Quang, phường Giang Biên, quận Long Biên- Hà Nội” làm đề tài khoá luận tốt nghiệp với mong muốn đóng góp một phần công sức nhỏ bé của mình vào sự nghiệp bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hoá dân tộc.

2. Mục đích nghiên cứu:

Khi nghiên cứu đề tài này, mục đích chính của tôi là nhằm tìm hiểu những giá trị về mặt lịch sử văn hoá, kiến trúc nghệ thuật của di tích đình Tình Quang. Trên cơ sở khảo sát thực địa tại di tích và qua tham khảo các tài liệu có liên quan, tôi xin nêu lên những giá trị tiêu biểu của di tích, từ đó đề xuất một số giải pháp nhằm bảo tồn và phát huy các giá trị của đình Tình Quang.

Đồng thời qua quá trình tìm hiểu và khảo sát thực tế, tổng hợp tài liệu để viết bài tôi sẽ có điều kiện tiếp cận, thực hành, rèn luyện các kỹ năng, phương pháp nghiên cứu khoa học. Từ đó trau dồi, bổ xung và hoàn thiện hơn nữa vốn kiến thức cơ bản đã được học trong nhà trường.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của khoá luận là các giá trị lịch sử văn hoá, kiến trúc nghệ thuật, lễ hội của di tích đình Tình Quang, phường Giang Biên — Quận Long Biên — Hà Nội.

Phạm vi nghiên cứu: Nghiên cứu đình Tình Quang trong quá trình tồn tại, gắn liền không gian văn hoá- xã hội của làng Tình Quang - phường Giang Biên — Quận Long Biên — Hà Nội.

4. Phương pháp nghiên cứu

Trong quá trình nghiên cứu, tôi đã dựa trên hệ phương pháp luận của chủ nghĩa Mác-Lênin. Đồng thời áp dụng các phương pháp nghiên cứu chuyên ngành, liên ngành như: khảo sát, điền dã, phân tích tổng hợp, phương pháp nghiên cứu khảo cổ, sử học, bảo tàng học, mỹ thuật học, kiến trúc □

Bên cạnh đó tôi cũng tập hợp và sử dụng các tài liệu liên quan như : giáo trình chuyên ngành, các tài liệu lịch sử, địa chí cùng các công trình nghiên cứu khoa học, bài viết phản ánh về di tích .

5. Bố cục khoá luận

Ngoài phần mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo và phần phụ lục, bài khoá luận có kết cấu gồm 3 chương:

Chương 1: Đình Tình Quang trong lịch sử

Chương 2: Giá trị kiến trúc □ nghệ thuật và lễ hội đình Tình Quang

Chương 3: Bảo tồn và phát huy giá trị di tích đình Tình Quang

Trong quá trình thực hiện đề tài khoá luận, dưới sự hướng dẫn của giáo viên chuyên ngành, tôi đã cố gắng khảo sát thực địa, thu thập, sử dụng nhiều tài liệu phục vụ cho đề tài. Tuy nhiên do trình độ và thời gian có hạn nên chắc chắn bài khoá luận sẽ không thể tránh khỏi những sai sót, khiếm khuyết. Vì vậy tôi rất mong nhận được những ý kiến đóng góp của các Thầy, các Cô, và toàn thể các bạn để bài khoá luận của tôi có thể hoàn thiện hơn.

Qua đây tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành đối với Thầy Nguyễn Văn Tiến- người đã tận tình hướng dẫn và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình thực hiện đề tài khoá luận. Đồng thời tôi cũng xin gửi lời cảm ơn sâu sắc tới anh Bùi Thế Quân- cán bộ Phòng Văn hoá Thông tin quận Long Biên, Ban quản lý di tích đình Tình Quang, gia đình, các Thầy, các Cô và các bạn đã nhiệt tình giúp đỡ tôi hoàn thành đề tài khoá luận này.

Tôi xin trân trọng cảm ơn!

Hà Nội ngày 25 tháng 05 năm 2008

Sinh viên

Lê Thu Phương

THƯ MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. *Bảo tồn di tích lịch sử văn hoá*, Trịnh Minh Đức, Phạm Thu Hương. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 2007.
2. Báo cáo đề dẫn cuộc hội thảo khoa học DTLSVH đình chùa Tỉnh Quang - phường Giang Biên - Quận Long Biên - Hà Nội - 2007
3. *Cơ sở văn hoá Việt Nam*, Trần Ngọc Thêm. NXB Chính trị quốc gia, 1999.
4. *Danh thắng di tích và lễ hội truyền thống Việt Nam. Tập II*. Lưu Minh Trị, NXB Hà Nội.
5. *Di tích lịch sử văn hoá và danh thắng Hà Nội*, Doãn Đoan Trinh. NXB Văn hoá dân tộc, 2000.
6. *Địa chỉ tôn giáo lễ hội Việt Nam*, Mai Thanh Hải. NXB Văn hoá Thông tin.
7. *Đình chùa, lăng tẩm nổi tiếng Việt Nam*, Trần Mạnh Thường. NXB Văn hoá thông tin, 1998.
8. *Đình, đền Hà Nội*, Nguyễn Thế Long. NXB Văn hoá Thông tin.
9. *Đình làng miền Bắc*, Lê Thanh Đức, NXB Mỹ Thuật Hà Nội, 2001.
10. *Đình Việt Nam*, Hà Văn Tấn, Nguyễn Văn Cự, NXB TP. Hồ Chí Minh, 1998.
11. *Đồ thờ trong di tích của người Việt*, Trần Lâm Biên. NXB Văn hoá thông tin, 2003.
12. *Hội làng và dáng nét Việt Nam*, Lý Khắc Chung. NXB Văn hoá dân tộc, 2001.
13. *Hồ sơ di tích đình chùa Tỉnh Quang*, Doãn Đoan Trinh, 1992.
14. *Kiến trúc cổ Việt Nam*, Vũ Tam Lang, NXB Khoa học xã hội, 1991.
15. *Kiến trúc dân gian truyền thống*, Chu Quang Chứ, NXB Mỹ thuật, 2003.
16. *Lễ hội cổ truyền*, Viện văn hoá dân gian, NXB Khoa học xã hội, 1992.
17. *Lịch sử cách mạng đảng bộ và nhân dân xã Giang Biên 1945 □ 2000*. NXB Hà Nội, 2006.
18. *Lịch sử Việt Nam I*, UB khoa học xã hội Việt Nam. NXB Khoa học xã hội, 1971.
19. *Luật di sản văn hoá và văn bản hướng dẫn thi hành*. NXB Chính trị quốc gia, 2006.
20. *Nghị quyết TW5 khoá 8 của Đảng*. NXB Chính trị Quốc gia, 1998.

21. *Tám vị vua triều Lý*, Vũ Ngọc Khánh. NXB Văn hoá thông tin.
22. *Tín ngưỡng thành hoàng Việt Nam*, Nguyễn Duy Hinh. NXB Khoa học xã hội, 1999.
23. *Tóm tắt niên biểu lịch sử Việt Nam*, Hà Văn Thư, Trần Hồng Đức. NXB Văn hoá thông tin, 2007.